

Betänkandet Se barnet! (SOU 2017:6)

(Dnr Ju2017/01226/L2)

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors yttrande utgår från regeringens mål att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen samt från regeringens mål att förbättra villkoren för det civila samhället.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor ställer sig positiv till utredningens målsättning att genom förslagen stärka barnets rättigheter i vårdnadstvister. Vi är positiva till att barnets rätt att komma till tals och få information ska stärkas och att barn som riskerar att fara illa ska få ett ökat skydd.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor anser dock att utredningens förslag i vissa avseenden kan utvecklas ytterligare för att nå dessa mål. Nedan utvecklar vi våra synpunkter kring frågan om barn och ungas möjlighet att komma till tals och skydd från utsatthet för våld.

Barnets rätt att komma till tals och få information

Det är positivt att barnrättsperspektivet och barnkonventionen genomgående lyfts i utredningen. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor anser dock att detta kan kompletteras med ett tydligare ungdomsperspektiv. Alla statliga beslut och insatser som berör ungdomar mellan 13 och 25 år bör, enligt den nationella ungdomspolitik¹, ha ett ungdomsperspektiv. Ett ungdomsperspektiv innebär att ungdomar bör betraktas som en mångfald individer, stödjäs att bli självständiga, och ha möjlighet att vara delaktiga och ha inflytande. Att låta unga komma till tals, och beakta deras åsikter, i samband med vårdnadstvister är ett sätt för unga som berörs av detta att vara delaktiga och ha inflytande.

Vi ställer oss positiva till att barns rätt till information tydliggörs och att det görs förändringar i lagtext där begreppet barnets vilja ersätts av barnets inställning och åsikt. Vi instämmer med utredningens bedömning att införandet av ordet åsikter tydliggör att även synpunkter som inte kan anses vara uttryck för en bestämd uppfattning ska beaktas.

¹ Regeringens proposition 2013/14:191, *Med fokus på unga – en politik för goda levnadsvillkor, makt och inflytande*.

Utredningen föreslår att barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. MUCF är positiv till detta och ser att det kan stärka både yngre och äldre barns, som också är ungdomar, rätt att komma till tals.

Myndigheten ställer sig också positiv till förslaget att socialnämnden ska få höra ett barn utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande. Detta stärker barnets rätt att få komma till tals.

Vi ser dock att barn och ungas möjlighet att få komma till tals och att vara delaktiga och ha inflytande kan stärkas ytterligare. Det gäller till exempel i samband med risk- och skyddsbedömningar, där vikten av att barn och unga görs delaktiga i utredningarna kan förtydligas. Våld har en mycket negativ påverkan på hälsan² och enligt Barnkonventionen artikel 19 har staterna en skyldighet att skydda barn mot våld och andra former av övergrepp, medan barnet är i föräldrarnas eller annan persons vård. I utredningar och bedömningar måste barns och ungas egna upplevelser av att utsättas för, och bevittna, våld och åsikter om hur trygghet kan skapas vägas in i bedömningen.

Myndigheten vill också poängtera vikten av att vuxna som möter unga i samband med vårdnadstvister har utbildning i att samtala med barn och unga.

Utredningen föreslår att barn även fortsättningsvis endast ska höras vid en huvudförhandling i undantagsfall. Utifrån att barn alltså sällan kommer att delta i huvudförhandlingarna anser myndigheten att det är viktigt att barn och unga istället får tydlig återkoppling efter förhandlingen om hur deras åsikter beaktades där.

Barn som riskerar att fara illa får ett ökat skydd

Som nämns ovan, och i utredningen, innebär Barnkonventionen artikel 19 att konventionsstaterna är skyldiga att vidta alla lämpliga lagstiftnings-, administrativa och sociala åtgärder samt åtgärder i utbildningssyfte för att skydda barn från våld och andra övergrepp.

Trots detta konstaterar Barnombudsmannen i sitt särskilda yttrande till utredningen att barn som Barnombudsmannen talat med berättat om hur de tvingats umgås med en förälder som de blivit utsatta för våld, övergrepp eller annan kränkande behandling från, utan att hänsyn tagits till deras åsikter. I de fall måste det anses som att skyddet från våld och övergrepp brustit. Myndigheten vill utifrån det understryka vikten av att barn och unga som utsätts för, eller bevittnar, våld inte mot sin vilja tvingas till umgänge med föräldern som utövar våld. Här bör barnets rätt till trygghet, skydd och umgänge stå i fokus och barnets egen åsikt

² Nationellt centrum för kvinnofrid (2014) *Våld och hälsa. En befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa*. Uppsala: Nationellt centrum för kvinnofrid

i frågan måste beaktas. Barnets säkerhet behöver dock alltid prioriteras i dessa sammanhang.

För att säkerställa barn och ungas rätt till skydd från våld och andra former av övergrepp är det viktigt att de som arbetar med vårdnadstvister har kunskap om våld. Utredningen föreslår att regeringen ska ge Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd i uppdrag att kartlägga hur behovet av utbildningsinsatser för familjerättssekreterare närmare ser ut. En sådan kartläggning bör, enligt MUCF, se över behovet av utbildningsinsatser kring våld och våldsutsatthet. Vi anser även att kartläggningen bör undersöka behovet av utbildning i hur man samtalar med barn och unga och låter dem vara delaktighet och utöva inflytande.

Övrigt

Myndigheten hade önskat en mer omfattande analys av vad förslagen bedöms ha för konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män, samt hur förslagen bidrar till jämställdpolitiska målet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Det framgår inte heller i utredningen huruvida ett hbtq-perspektiv har beaktats i arbetet.

MUCF vill understryka att det finns barn och unga som lever i familjekonstellationer med fler än två föräldrar, och att detta är något som också behöver beaktas i samband med vårdnadstvister.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor ställer sig positiv till att utredningen inhämtat synpunkter från organisationer i det civila samhället.

I övrigt har Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor inga synpunkter.

I detta ärende har generaldirektör Lena Nyberg beslutat. Handläggare Cecilia Narby har varit föredragande. Avdelningschef Pontus Ekstedt har deltagit i den slutliga beredningen av ärendet.

Lena Nyberg
generaldirektör

Cecilia Narby
handläggare